ZÜHEYR BİN MUÂVİYE

Tebe-i tabiîn devrinde Kûfe'de yetişen hadîs âlimlerinin büyüklerinden. Adı, Züheyr bin Muâviye bin Hudeyc bin Rahîl bin Züheyr bin Hayseme el-Ca'fî'dir. Künyesi Ebû Hayseme el-Kûfî'dir. 100 (m. 718) senesinde Kûfe'de doğdu. Cezîre veya Cizre denilen yere yerleşti. 173 (m. 789) senesinin Receb ayında vefât etti.

Züheyr bin Muâviye (radıyallahü anh), kurulduğu zamandan itibâren büyük bir ilim merkezi olan Irak'ın Kûfe şehrinde doğup büyümüş ve orada birçok âlimin ilim meclisinde bulunarak, onlardan ilim almış ve hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. O, Tabiînin büyüklerinden Ebû İshâk-ı Sebil, Süleymân-ı Teymî, Âsım bin Kays, Zeyd bin Cübeyr, Semmâk bin Harb, Abdülkerîm el-Cezerî ve daha pekçok âlimden hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Kendisinden de, Abdurrahmân bin Mehdî, Yahyâ bin Sa'îd el-Kettân, Ebû Dâvûd Heysem bin Cemîl el-Antakî ve daha birçok âlim hadîs-i şerîf rivâyetinde bulunmuştur. Ondan en son rivâyette bulunan Abdüsselâm bin Abdülhamîd el-Harrânî'dir.

Onun büyük bir hadîs âlimi ve rivâyetlerinde sika (güvenilir, sağlam) olduğunu birçok hadîs âlimi haber vermiştir. Bunlardan Muâz bin Muâz: "Yemîn ederim ki, Süfyân-ı Sevrî benim yanımda, Züheyr'den daha huccet, sika değildir" dedi. Şuayb bin Harb de: "Züheyr benim yanımda Şu'be gibi yirmi kişiden daha çok hafızdı (ya'nî yüzbinden çok hadîs-i şerîfi senedleri ile birlikte ezberlemişti)" dedi.

Yüşr bin Ömer, İbn-i Uyeyne'den naklederek diyor ki: "Züheyr bin Muâviye sana lâzımdır. Çünkü Kûfe'de onun gibisi yoktur." Ahmed bin Hanbel de şöyle bildiriyor: "O, ilimde doğruluk kaynaklarındandır." Sâlih bin Ahmed de, babasından bildirerek: "Züheyr, hocalarından rivâyet ettiklerinde sağlam bir huccetti. Ebû İshâk'tan rivâyet ettiklerinde ise ihtilâf vardır" diyor, İmâm-ı Iclî'nin sika ve emîn bir râvi olduğunu, İmâm-ı Nesâî de, güvenilir ve sağlam olduğunu bildirdi. İbn-i Mencûye diyor ki: "Züheyr, sağlam bir hadîs hafızı idi. Irak âlimleri onu, sağlamlıkta zamanındakilerinin önünde tutuyorlardı." İbn-i Sa'd: "O, 172 (m. 788) senesinde vefât etti. Sağlam ve güvenilir bir râvi olup çok hadîs-i şerîf rivâyet etti" dedi. İbni Hibbân da "Kitab-üs-sika"sında diyor ki: "O, 173 veya 174 senesinde Receb ayında vefât etti. Hadîs'de sağlam bir hafızdı. Irak âlimleri O'nun için, Süfyân-ı Sevrî zamanında, (Sevrî öldüğü zaman Züheyr bunun yerini tutar) diyorlardı ve sağlamlıkta onu başkalarının önünde tutuyorlardı."

Züheyr bin Muâviye şöyle anlatıyor:

"Hazreti Ömer, bir gün bir cerîb (bir çeşit ölçek) un getirilmesini emretti. Getirilen bir cerîb un yoğuruldu ve hamur hâline getirildi. Sonra ekmek yapıldı. Daha sonra zeytinyağı ile karıştırılarak serîd adı verilen bir çeşit yemek yapıldı. Hazreti Ömer, hazırlanan bu yemeğe 30 kişiyi da'vet etti. Bu yemeği sabah yediler ve doydular. Akşam olunca yine aynı miktardaki yemeğin tamâmını otuz kişiye verdi. Yemek tam otuz kişiye yetince, Hazreti Ömer şöyle buyurdu: "Her insana ayda iki cerîb zâhire yetmektedir." Hâl böyle olunca Hazreti Ömer, kadın, erkek ve köle farkı gözetmeksizin her insana, ayda iki cerîb zâhire tahsisat verirdi."

Rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden ba'zıları şunlardır:

"Sizden hiçbir kimse yoktur ki, Allah onunla konuşmasın! Hem aralarında tercüman da bulunmayacaktır. Sağ tarafına

bakacak, âhırete gönderdiklerinden başka bir şey göremiyecek, önüne bakacak, yüzünün karşısında Cehennemden başka bir şey göremiyecektir. Binaenaleyh yarım hurma ile bile olsa Cehennemden korunun.”

¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾

1) Tehzîb-üt-tehzîb cild-3, sh. 115

2) Tezkiret-ül-huffâz cild-1, sh. 233

3) El-A’lâm cild-3, sh. 52